

АНДРАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Чертов В.І., викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Анотація. Дане дослідження присвячено аналізу андрагогічного потенціалу неформальної освіти дорослих у сучасній Україні. Наголошується на актуальності цього напрямку в умовах швидких соціально-економічних змін, які вимагають постійного оновлення знань і навичок упродовж життя. Розглядаються основні проблеми розвитку неформальної освіти в Україні, включаючи недостатнє фінансування, інституційні бар'єри, низьку мотивацію до навчання та нерівний доступ до освітніх можливостей. Запропоновані шляхи дозволу включають посилення державної підтримки, розвиток цифрової інфраструктури, створення стандартів якості освітніх програм та стимулювання участі через податкові пільги. Особливо увага приділяється андрагогічним принципам навчання дорослих, які базуються на їхньому життєвому досвіді, мотивації та потребах. Неформальна освіта позиціонується як ключовий елемент неперервного навчання, що сприяє розвитку людського капіталу, адаптації до сучасних викликів і професійному зростанню.

Виклад основного матеріалу. Неформальна освіта дорослих дедалі зміцнюється у якості одного з напрямів розвитку сучасної освітньої системи. Актуальність дослідження андрагогічного потенціалу неформальної освіти дорослих зумовлена швидкими соціально-економічними змінами, що вимагають постійного оновлення знань та навичок упродовж життя. В Україні неформальна освіта дорослих є важливим засобом розвитку людського капіталу, особливо в умовах війни та посткризової відбудови [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**]. Проте її впровадження стикається з низкою проблем: недостатнє фінансування, слабка інституційна підтримка, низька мотивація дорослих до навчання, відсутність єдиного законодавчого

регулювання. Виклики включають також нерівний доступ до освітніх можливостей у різних регіонах і недовіру до якості програм **[Ошибка! Источник ссылки не найден.; Ошибка! Источник ссылки не найден.]**. Шляхи вирішення включають посилення державної підтримки та стимулювання участі в освіті через податкові пільги, розширення доступу до цифрових технологій, а також створення стандартів і механізмів сертифікації програм для підвищення довіри до їх якості.

Андрагогічний потенціал стосується можливостей та здатності дорослої людини до навчання в контексті її життєвого досвіду, мотивації, соціальних ролей і професійних потреб. Цей потенціал базується на принципах андрагогіки, що розглядає дорослих як самостійних і відповідальних за власне навчання суб'єктів **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**. Дорослі прагнуть до освіти, коли це необхідно для вирішення конкретних проблем або досягнення особистих і професійних цілей, тому їх навчання має бути практико-орієнтованим і враховувати їхній досвід. Андрагогічний потенціал також відображає здатність дорослих використовувати критичне мислення, саморефлексію і готовність до постійного розвитку. Формування цього потенціалу залежить від створення сприятливих умов, зокрема гнучких і доступних навчальних форматів, що відповідають специфічним потребам дорослих, а також від належної підтримки з боку держави та суспільства, яка стимулює особистісний розвиток і професійне зростання упродовж життя **[Ошибка! Источник ссылки не найден.; Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

У наукових дослідженнях, присвячених андрагогічному потенціалу неформальної освіти дорослих, можна виділити кілька основних тематичних напрямів. Перший напрям охоплює концептуальні засади розвитку неформальної освіти дорослих в Україні, що детально розглядаються у роботах О. Аніщенко **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**, М. Вовка, Л. Султанової та їхніх колег **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**. Ці дослідження акцентують увагу на стратегічних аспектах інтеграції

неформальної освіти в систему неперервного навчання дорослих і її ролі в сучасному соціальному й економічному контексті країни.

Друга тематична група робіт, до якої належать праці В. Базелюка **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]** та Л. Вікторової **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**, фокусується на викликах та перспективах розвитку неформальної освіти дорослих в Україні. Основна увага приділяється проблемам нерівного доступу до освітніх можливостей, інституційним бар'єрам, низькому рівню фінансування та відсутності ефективного законодавчого регулювання. У роботах пропонується розширити доступ до цифрових технологій та впроваджувати нові механізми підтримки навчання дорослих.

Ще один важливий напрям досліджень стосується андрагогічних принципів і методів навчання дорослих, які описані в роботах О. Мельниченко **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**, А. Василюк та А. Стоговського **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**. У цих джерелах підкреслюється важливість адаптації навчальних програм до потреб дорослих, використання інноваційних підходів і технологій, що забезпечують розвиток критичного мислення й здатність до самостійного навчання.

У роботі І. Радомського **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]** підкреслюється важлива роль неформальної освіти як складової неперервного навчання дорослих, що сприяє розвитку їхньої адаптивності до сучасних викликів та потреб ринку праці.

Неформальна освіта дорослих являє собою вид навчальної діяльності, яка організовується поза межами офіційної освітньої системи та спрямована на розвиток професійних, соціальних і особистісних компетенцій **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**. Вона відрізняється гнучкістю у формах і методах навчання, орієнтується на конкретні потреби дорослих, враховуючи їхній попередній досвід, інтереси та життєві обставини **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**. Неформальна освіта може включати різні курси, тренінги, майстер-класи, семінари та інші освітні ініціативи, що дозволяють дорослим

оперативно опановувати нові знання та навички для вирішення професійних або життєвих завдань. Цей вид освіти відіграє ключову роль у забезпеченні безперервного навчання та підвищенні адаптивності до змінних соціальних і економічних умов [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Андрагогічний потенціал неформальної освіти дорослих полягає в наявному у цій формі навчання потенціалу для забезпечення ефективного розвитку особистісних та професійних компетенцій дорослої людини на основі її життєвого досвіду, самостійності та мотивації. Відмінність неформальної освіти від традиційної полягає у її гнучкості, яка дозволяє враховувати індивідуальні потреби, контекст і особливості дорослого здобувача освіти, що є базовими підвалинами андрагогіки. Доросла людина, як правило, сама прагне навчатися для вирішення конкретних проблем або досягнення актуальних цілей. Тому неформальна освіта створює умови для розвитку критичного мислення, самостійності в ухваленні рішень і рефлексії власного досвіду, що забезпечує можливість швидкої адаптації до нових умов, підвищення кваліфікації та професійної мобільності. До того ж андрагогічний потенціал неформальної освіти полягає у сприянні соціальній інтеграції дорослих шляхом залучення їх до навчальних спільнот, обміну досвідом та підвищення конкурентоспроможності на ринку праці. Таким чином, саме неформальний характер освіти зумовлює її високий андрагогічний потенціал, тобто максимальну відповідність потребам та очікуванням зрілої людини.

Висновки. Перспективи досліджень полягають у глибшому вивченні впливу неформальної освіти на професійну мобільність і адаптивність дорослих у змінних соціально-економічних умовах. Також доцільно проводити подальші дослідження щодо розробки ефективних інструментів навчання, які враховують специфіку мотивації дорослих, їхній попередній досвід і потребу в практично орієнтованому навчанні.

Список літератури:

1. Аніщенко О. Концепція розвитку неформальної освіти дорослих в Україні. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2019. № 1 (15). С. 20–39. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(15\).2019.20–39](https://doi.org/10.35387/od.1(15).2019.20-39) (дата звернення: 01.10.2024).
2. Базелюк В. Г. Виклики та перспективи освіти дорослих в Україні. *Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози*. 2017. С. 58–68. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711097/1/Bazeliuk.pdf> (дата звернення: 01.10.2024).
3. Вікторова Л. В. Виклики та перспективи неформальної освіти дорослих в Україні. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2019. Т. VII (83), вип. 203. С. 47–49. DOI: [https://doi.org/10.31174/SEND-PP2019–203VII83–11](https://doi.org/10.31174/SEND-PP2019-203VII83-11) (дата звернення: 01.10.2024).
4. Мельниченко О. В. Андрагогічні принципи освіти дорослих та забезпечення якості неперервної педагогічної освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2020. № 33. С. 24–30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Potip_2020_33_5 (дата звернення: 01.10.2024).
5. Навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти: теорія і практика: монографія / Вовк М. П., Султанова Л. Ю., Філіпчук Н. О., Соломаха С. О., Грищенко Ю. В. Київ: б / в, 2019. 498 с. URL: [http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Навчання% 20дорослих% 202019. pdf](http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Навчання%20дорослих%202019.pdf) (дата звернення: 01.10.2024).
6. Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози: монографія / за ред. Василюк А., Стоговського А. Ніжин: Видавець П. П. Лисенко М. М., 2017. 248 с.
7. Радомський І. Неформальна освіта дорослих як важлива складова неперервної освіти. *Actual Problems in the System of Education General Secondary Education Institution – Pre-University Training – Higher Education Institution*. 2023. С. 536–542. DOI: [https://doi.org/10.18372/2786–5487.1.17739](https://doi.org/10.18372/2786-5487.1.17739) (дата звернення: 01.10.2024).